

**Антін Лотоцький – письменник, педагог,
журналіст
(Штрихи до життєпису)**

КАНЧАЛАБА Олена Володимирівна

Молодший науковий працівник Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника

Анотація

У доповіді представлено життєвий та творчий шлях видатного українського письменника, педагога, журналіста, досліджується його діяльність як редактора львівських часописів.

Ключові слова: *Антін Лотоцький, письменник, педагог, журналіст.*

Abstract

In the report “Antin Lototsky: Writer, Pedagogue, Journalist (Details to the Biography)” of O. Kanchalaba the life route of outstanding Ukrainian writer, pedagogue and journalist is presented. His activity as an editor of Lviv periodicals is analysed.

Keywords: *Antin Lototsky, writer, teacher, journalist.*

Донедавна ім'я цього талановитого і надзвичайно плідного письменника, журналіста, педагога й громадського діяча було маловідоме. Його творчість випала з уваги українського літературознавства і критики, його твори рідко видавали, саме через те, що він добровільно став у лави Українських Січових Стрільців і поряд з іншими письменниками, а саме з Миколою Угином-Безгрішним, воював за державність України.

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

При підготовці віртуальної персональної книжково-ілюстративної виставки до ювілею А. Лотоцького привернули увагу цікаві факти з його біографії. А. Лотоцький народився 13 січня 1881 р. в с. Вільховець Бережанського району Тернопільської області в родині галицького педагога і письменника Льва Лотоцького. Літературний талант Лотоцького проявився рано. Уже під час навчання в Бережанській гімназії разом із братом Володимиром видавав гумористичний журнал «Небилиці». Під час навчання на філософському факультеті Львівського університету співпрацював з редакцією щоденника «Діло», одночасно продовжував займатися літературною працею: побачили світ його книжки «Цвіти з поля» (1907), «Ведмедівська попівна» (1909), історична повість з часів Хмельниччини «Триліси» (1910) та переклад повісті «Месьть умерця» Владислава Оркана. У 1911 р. А. Лотоцький став учителем Рогатинської гімназії, «справжньої кузні для нового покоління українських патріотів» [1, с. 242]. Ім'я Лотоцького нерозривно пов'язане з історією українських національно-визвольних змагань за незалежність і державність України. У 1912/13 навчальному році за безпосередньою участю А. Лотоцького та М. Венгжина (М. Угрин-Безгрішний) учні другого класу Рогатинської гімназії заснували товариство «Молода Січ» - на зразок спортивних «Січей», що їх ініціював К. Трильовський. «Наступного, 1913/14 навчального року гімназіяна «Молода Січ» завдяки старанням А. Лотоцького і М. Венгжина значно розширила свою діяльність – молодосічівські осередки стали функціонувати у других і третіх класах. Своїх наставників – А. Лотоцького та М. Венгжина – учні обрали провідниками кошів» [2, с. 243]. Коли ж у серпні 1914 р. вибухнула Перша світова війна, то до легіону УСС пішли майже усі педагоги та їх вихованці. У цьому ж році було створено ідеологічний і культурно-просвітницький відділ легіону «Пресову Квартиру». Твори Антона Лотоцького друкувалися майже у всіх виданнях «Пресової Квартири» під псевдонімами

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

«Тото–Долото», «Само собою не Руданський». Окрім того Лотоцький брав участь у редагуванні стрілецьких часописів «Самопал», «Самохотник» та ін. Перу А. Лотоцького належить кілька поетичних текстів, що стали піснями, популярними серед усуусів. Відомо, що 1916 р. він написав «Гімн Коша», який згодом поклав на музику Антін Баланюк.

Після війни А. Лотоцький повернувся у гімназію в Рогатині. Вчителюючи, видавав свої книжечки: «Коник – Стрибунець» (Львів, 1922. – 28 с.), «Вифлиемська Зоря: Український вертеп» (Львів, 1922. – 79 с.), «Гостина святого Миколая: сценічний образок в одній дії» (Львів, 1922. – 20 с.) та ін. У 1923 р. залишив вчительську працю, щоб займатися насамперед письменницькою і видавничою діяльністю. Разом із М. Угрином–Безгрішним видавали журнал «Рогатинець» - орган Українського педагогічного товариства, де були поміщені гостро сюжетні твори, підписані спільними псевдонімом – МУБАЛ. Від імені комісії «Рідної школи» Рогатинщини опублікували звернення «До українців та й до українок Рогатинщини в Америці» з проханням допомагати розвитку українського шкільництва. Свої вірші Антон Лотоцький підписував псевдонімами: Я. Вільшенко або Я. В.; публіцистичні твори – Лотон; байки і сатири – Тото – Долото тощо. Неоціненною заслугою А. Лотоцького була його участь у часописі «Світ дитини». Відомо, що жодне видання не обходилося без віршів чи байок письменника.

Вагомою заслугою Антона Лотоцького була його участь у львівських часописах «Світі дитини», «Дзвіночку», «Нашому приятелю» та ін. Практично, жодне число журналу «Світ дитини» не обходився без віршів, оповідань, красназвчих нарисів, драматичних сценок цього письменника. Вірші він підписував псевдонімом – «Я. Вільшенко», публіцистичні твори – «Лотан», байки – «Тото – Долото». Як знавець багатьох іноземних мов, Антін Лотоцький знайомив українських дітей з кращими

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

зразками світового письменництва та публікував у власному перекладі їхні твори. Так, у часописах друкувалися переклади віршів та байок з болгарської, німецької, італійської, російської, хорватської та інших мов. У «Світі дитини» та «Нашому приятелю» побачили світ переклади віршів та байок В. Буша, Езопа, Ля Фонтена, Едмондо де Амічіса та ін.

1934 р. письменник видав історичні оповідання у 5-ти частинах під назвою «Було колись на Україні». Цього ж року побачили світ «Мандрівки Мишки – Гризокнижки по Львову» з ілюстраціями Михайла Фартуха; «Три побратими: історичне оповідання з початків козаччини» та ін. Усього ж А. Лотоцький до 1939 р. видав понад 50 книжок для дітей. 1936 р. А. Лотоцький разом із М. Угрином – Безгрішним видав у рогатинському видавництві «Сині дзвіночки», «Коротку граматику української літературної мови». У фондах Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника зберігається два видання цієї книги. На одній із них присвята Митрополитові А. Шептицькому.

1946 р. в «Українському видавництві» (Краків, Львів) вийшла книжка історичних оповідань «Княжа слава». Відрадно, що це видання було перевидано у Львові 1991 р із вступною статтю Богдана Якимовича.

Помер А. Лотоцький у Львові 28 травня 1949 р., похований на Личаківському цвинтарі.

Його твори стали бібліографічною рідкістю. Метою даного заходу було ознайомлення з ними широкого загалу. В експозиції представлені зіскановані обкладинки та цікаві ілюстрації з його книг.

«Через прірву літ, що ширили фарисейство та безбожництво – знову у новий час приходять до читачів прекрасні твори А. Лотоцького, що несуть безцінний дидактичний матеріал, утверджують високу християнську мораль» [3, с. 157].

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

Список використаних джерел:

1. Якимович Б. Антін Лотоцький і Микола Угрин–Безгрішний: У вирі змагань за українську державу / Якимович Б. // Рогатинська земля: історія та сучасність: Матеріали першої наукової конференції. Рогатин, 24–25 берез. 1995 р. – Львів; Рогатин, 1995. – С. 242.
2. Там само. – С. 243.
3. «А зорі червоні – від стрілецької крові» (до життєпису Антона Лотоцького) // Качкан В. Хай святиться ім'я твоє: Українознавство та пресологія (XIX – перша половина XX ст.) / Качкан В. Кн. 3. – Львів, 1998. – С. 157.

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна